

MARLOES MORSHUIS

SJENE
RADOVARA

Preveo sa nizozemskog Mak Kapetanović

Sarajevo Publishing
Sarajevo, 2021.

MAJ

Jonina pluća su gorjela. Stepenicama nije bilo kraja. Čučnula je i pokušala doći do zraka. Kilian je već došao na pola stepeništa, ali je skočio nazad i uzeo je za ruku. “Hajde. Još samo osam spratova do krova.”

“I onda?”

“Vjeruješ li mi?”, upita Kilian.

Jona je klimnula glavom. U čitavom Radovaru je bilo četvero ljudi kojima je slijepo vjerovala, a Kilian je bio jedan od njih, iako ga nije dugo poznavala. Osim njega, Zalman. Baka. I njena mama.

Daleko ispod njih čuo se bat čizama po stepenicama. Oči su joj zasuzile. “Nema više smisla. Dolaze!”

“Ne, slušaj. Oni idu prema dolje. Niko ne očekuje da se mi penjemo.”

“Ni ja ne razumijem zašto...”

Kilian je povukao Jonu nagore. “Nemamo vremena. Moramo dalje!”

Jona je škripećih pluća udahнула što više kisika i šakama potisnula oštre bolove u stomaku. Imala je osjećaj da će joj nožni mišići eksplodirati kada je potrčala za Kilianom.

143. Njihov bijeg je počeo na 126. spratu Izlaska Sunca. Dvadeset četiri sprata ispod krova. Još sedam spratova i stajat će na najvišoj zgradi u gradu, pet stotina metara iznad zemlje. Ali šta onda? U nekom filmu orlovi bi ih uhvatili i odnijeli u svoje gnijezdo na visoravni Radovije. Ali ovo nije

bio film. U Radovaru su postojale samo crne ptice. Jedine kandže koje bi ih mogle uhvatiti su one od Sive brigade. S njima odletjeti i nikad se ne vratiti. Možda je to i najbolje rješenje.

Negdje ispod njih čuo se zvuk vrata koja se zatvaraju. Malo kasnije čuli su se koraci kako odzvanjaju ispod stepenica na kojima su stajali, a sad su se brzo približavali.

“Znaju da idemo gore”, uzdisala je Jona. Grlo joj je bilo promuklo, disanje ju je boljelo. “Stvarno ne mogu više. Ostavi me. Idi!”

Kilian nije odgovorio, samo joj je uhvatio ruku i vukao je uz stepenice. Pogled mu je bio tako mračan da se Jona još više bojala. Vrišteći, svom snagom se borila sa zadnjim stepenicima.

149. Koraci su se i dalje približavali. 150. Požarne oznake na zidu su obilježavale put prema krovu nebodera. Jona je otvorila vrata. Vjetar je udari u prsa, zamrsi kovrdže i odjeću, otjera suze sa očiju. Kilian je stegnuo ruksak na leđima, uzeo je za ruku i povukao za sobom do ruba krova.

Na trenutak se činilo da se vjetar smiruje i Jona je osjetila smirenost. Kilian nije imao plan. Ovo je bio kraj. Pogledala je oko sebe. Stajali su na vrhu nebodera, okruženi plavim nebom i oblacima koji su ih brzo prelazili. A kroz maglu u daljini vidjela je more – bar se nadala da je to more. Tako je željela jednom otići do mora. Ništa osim mora i neba oko tebe, daleko od sjenki grada.

Kilian se okrenuo i privio je uz sebe jače nego što je to ikad uradio. Preko njegovog ramena, Jona je vidjela vrata koja se otvaraju i Sive brigade koji trče na krov. Činilo joj se da joj se tijelo rascijepilo u očajnom vrisku. Ne! Nije mogla letjeti. Nije željela letjeti. Slike su joj prolazile kroz glavu, brzinom olujnog vjetra. Mračni tuneli, nježno roze

cvijeće, jata krištećih crnih ptica, Zalmanovo oko koje je sa suosjećanjem gleda. Ah, curo.

Pokušala se oteti, ali Kilian ju je samo još jače stisnuo. “Drži se za mene!”, viknuo joj je na uho. “Neću te pustiti!”

Jona ga je zagrlila. Prvi i zadnji put.

Pala je unazad, u prazninu.

1 . MART — dva mjeseca ranije

Jona je stajala na rubu krova. Tlo je bilo oko dvjesto metara niže, ali nije ga mogla vidjeti. Kao što je to često bio slučaj, siva izmaglica je pokrivala ulice grada. Svuda oko nje su zgrade virile iz magle, red za redom, onoliko daleko koliko je mogla vidjeti. Desetine, stotine. Više ih nije brojala.

Povjetarac se igrao s njenom kovrdžavom kosom dok joj je sunce grijalo lice. Ovdje je, na krov Svjetlosti Zvijezda, mogla pobjeći od sjenki grada. Ponekad bi zamislila da stoji na vrhu planine. Zgrade oko nje su bile druge planine, a ulice koje ih dijele provalije.

Gledala je dolje. Sivi plašt ispod nje nekad je izgledao tako mekano i primamljivo. Dođi, uhvatit ću te.

“Nećeš valjda letjeti?”

Zalman. Zgrabio ju je za majicu i grubo je povukao unazad. Okrenula se i pogledala pravo u ono jedino oko doma-ra Svjetlosti Zvijezda.

“Ne tako blizu ruba, curo. Inače ću morati staviti novu bravu na izlaz na krov. Uprava se već brine da ne dođe još letača. Loše je za ugled Svjetlosti Zvijezda. Ako saznaju da te puštam na krov, Miepie i ja ćemo iduće jutro biti na ulici.

Jona je sjela na rub ventilacijskog otvora. “Neću letjeti, nije to za mene.”

Zalman ju je radoznalo pogledao. Jona je pokušavala da ne skrene pogled. Svaki put kad ga pogleda osjećala je malu nelagodu. Beonjača u njegovom jednom oku je bila žućkasta, isprepletana crvenim rječicama, a u sredini je bilo blijedoplavo ostrvce. Drugo oko mu je većinom bilo prekriveno smežuranom kožicom. S donje strane sijao se bijeli rub, kao da to slijepo oko ipak pokušava proviriti van. Jedine dlake na njegovoj glavi bile su na ušima, dok je po glavi imao čudne roze fleke.

Zalman je bio jedini stanar sprata –11. Njegova garsonijera je bila zavučena iza tehničkih instalacija, duboko ispod zemlje. Također je bio jedini stanar pored čijih vrata nije bilo tablice s bodovima. “Svakako ne mogu potonuti dublje”, rekao je Zalman, ali Jona je znala da to nije istina. Bilo je puno porodica koje su prebačene u Donje kvartove, jer su čak imale premalo bodova za život u podzemnim spratovima Svjetlosti Zvijezda.

Možda je Zalmana uprava pustila na miru zato što je bio potpuno drugačiji od drugih stanara Svjetlosti Zvijezda. Zadržao je želio je bilo da postane nadzemni stanar. Lutao je hodnicima, popravio bi tu i tamo nešto, provjerio cijevi i kablove, a kad bi mu dodijalo, zavukao bi se na –11. sprat. Njen otac ga je nedavno nazvao poluslijepom krticom.

Svi u Svjetlosti Zvijezda su mu se sklanjali s puta. Osim Jone. Njegovo društvo joj je prijalo. Možda zato što je imao jedno oko, kao Nijnok, plišani zeko kojeg joj je baka poklonila kad se rodila. Zalman ju je mogao pogledati ukoso, baš kao što je to mogao Nijnok i dati joj osjećaj da će sve biti uredu.

Zalman joj je bio prijatelj. Jedini prijatelj u Svjetlosti Zvijezda.

“Danas selimo na 28. sprat”, reče mu Jona.

“Opa. Još dvadeset osam i na vrhu ste! Onda više nećeš smjeti na krov, curo, onda ćeš biti u rizičnoj zoni.” Zalman se glasno nasmijao, ali oboje su znali da nije bilo smiješno. Skoro niko nije pričao o tome, ali svi u gradu su znali priče o letačima Radovara. U Svjetlosti Zvijezda ih je također svake godine bilo nekoliko – uvijek stanari zadnjeg sprata. Uprava nikad nije slala saopćenja o tome, na Zvijezdonetu nikad nije ništa pisalo, ali nije bilo teško sabrati dva i dva. Grupa čistača Sive brigade na ulici, porodica na nultom stanju bodova, izbačena iz Svjetlosti Zvijezda: jasno je šta se dogodilo.

“Znaš li ljude s 56. sprata? Nervozni su, svi. Stres gore curi sa zidova. Toliko malo ljudi dođe do Gornjih kvartova, da većina ljudi već padne na niže spratove prije nego što i dobi-ju priliku. Neki jadnici to ne mogu podnijeti pa sami izaberu najbrži put prema dolje. Greška u sistemu”, reče Zalman.

Jona je slegla ramenima. “Ima tu više grešaka.”

“Pazi da to ne kažeš pred svakim, curo. Dok se okreneš, dobit ćeš minuse. A sada hajde, fino se preseli.”

“Kao da je mene briga što idemo živjeti gore”, reče Jona, “ali je lijepo što će baka tamo dobiti svoju sobu. Sve glasnije hrče.”

“Koliko je ono godina tvojoj baki?”

“Iduće sedmice će joj biti sedamdeset pet. Zašto?”

Zalman je stisnuo oko i šake.

“Zašto?”, upitala je upornije.

Zalman otvori oko i opusti šake. “Ništa”, reče tiho. “Razmazi je malo. Požuri sada. Ako ne preselite na vrijeme, propustit ćete ceremoniju Svjetla. A to košta bodova. Bježi sad.”

Jona je klimnula glavom i ustala. Tata i brat joj nikad ne bi oprostili ako bi život na 28. spratu započeli s minusima.

2

39.187. Brojevi na tablici s bodovima pored Joninog stana su treptali zelenom bojom. Pored njih je pisao datum selidbe: 11. mart. Danas. I +4. Svi su mogli vidjeti da je porodica Berger skupila dovoljno bodova da se popne četiri sprata. Vrata su bila otvorena. Mali hodnik je već bio pun kutija i vreća odjeće.

“Gdje si dosad?” Jonina mama je izlazila iz dnevne sobe noseći knjige.

Jona je slegnula ramenima. “Nigdje.”

“Zaboga, Jona! Znaš da moramo požuriti jer ćemo inače zakasnuti na ceremoniju Svjetla! Gdje si bila?”

“Sad sam tu, zar ne?”

“Hoćeš li da se idem pakovati ili da pričam s tobom? Onda sigurno neću završiti na vrijeme.”

Jona je vidjela da je mama stisnula oči. Napravila je korak unatrag.

“Jona?” Bakin blagi glas je dopirao iz dnevne sobe.

“Ćao, bako!”, viknula je Jona i prošla pored mame prema sobi koju je dijelila sa bratom i bakom. Samo njene stvari su još stajale u sobi, osim namještaja koji dođe uz stan i ostaje tu. Jimmy srećom nije bio tu. Sigurno je vozio skejtbord s prijateljima na 9. spratu. Nekad se čudila kako mogu biti djeca istih roditelja. Bili su različiti kao dan i noć. Jimmyju ništa nije smetalo, uvijek je imao puno prijatelja oko sebe i nikad se nije žalio ako ne smije van. Neboder Svjetlost

Zvijezda je izgleda bio dovoljno velik za njega. Tu si mogao stanovati, ići u školu, baviti se sportom, igrati videoigre, ići u kino, kupiti slatkiše. Jimmyju je to valjda bilo dovoljno.

Možda je to bilo zato jer je bio tri godine mlađi od Jone. Njemu su bile tek četiri godine kada su morali napustiti selo. Sigurno se nije mogao sjetiti da su se na selu mogli igrati vani kad god su željeli. Da su im roditelji imali sasvim druge poslove. Da je mama bila učiteljica, dok se selo nije ispraznilo i škola zatvorila. Da je tata prodavao računare i išao u večernju školu za programere. Sada su već sedam godina radili na pokretnoj traci u fabričkim halama Svjetlosti Zvijezda. Rob i Marly Berger su, poput većine stanara, radili na proizvodnji mikročipova za ComView, najveću tehnološku firmu na svijetu. Pet dana sedmično, često i šest, jer je prekovremeni rad donosio dodatne bodove za porodični rezultat.

Jimmy se sigurno nije mogao sjećati ni toga da na selu nisu imali tablicu s bodovima pored ulaznih vrata. Da nikad nisu ni čuli za porodični rezultat, da nikad nisi mogao dobiti minus. Čak ni kada bi šutnuo loptu u nečiji prozor ili kada bi pustio žabu u razredu. On je odrastao kao dijete Zvijezda. Nije znao bolje. Sreća njegova. Ili ne, tu Jona još nije bila načisto.

Jona je brzo potrpala svoju odjeću u vreće koje su već bile pripremljene na njenom krevetu. Jednim pokretom je s police u kutiju ubacila svoje papire i knjige. Fotografiju njihove stare kuće je pažljivo skinula sa zida. Stavila ju je u kutiju za cipele, povrh stvarčica koje je sačuvala iz stare kuće. Uglancani kamenčići iz potoka, njena prva i zadnja đaćka knjižica iz seoske škole, osušeni gušter, fotografija na kojoj ona i njena prijateljica Celia zajedno skaču u baricu. Gdje bi Celia mogla biti? Možda je negdje blizu. To nije mogla

znati, jer kontakt s ljudima iz drugih zgrada u Radovaru nije bio moguć. Celia bi isto tako mogla biti na mjesecu.

Kao zadnje, smotala je svoju posteljinu s kreveta i stavila je u vreću. Plišanu igraćku je stavila na vrh. Zekino jedno oko ju je gledalo. "Izvini, Nijnok", rekla je dok je zatvarala vreću. "Opet idemo."

U sedam godina, ovo je bila sedma selidba porodice Berger. Jona se sjećala prve. Slike odlaska iz sela su joj bile urezane u pamćenje. Njen brat koji sjedi na velikom koferu na kolicima koja su uvijek koristili za izlete. Sjećala se i sebe kako se pokušava popeti na kolica, jer su je strašno boljela stopala. I oca koji bi je skidao s kolica, jer je imala već sedam godina i mogla sama hodati. Bake koja ju je držala za ruku. Sivila grada: ulica, izmaglice, visokih nebodera s malim prozorima. Mama joj je objasnila da tu žive ljudi. U jednom prozoru je vidjela djevojčicu koja stoji. Mahnula joj je, misleći da će možda biti prijateljice. Ali hodali su nakon toga još duž šezdeset tri nebodera dok nisu došli do gradskog ureda.

Tamo su ljudi stajali u dugim redovima, žena s brkovima je sjedila za radnim stolom, stolice na kojima je zaspala su bile tvrde. Ali se najbolje sjećala trenutka kako je bila sretna kada ju je tata probudio i rekao: "Idemo kući!" Kako se prisjetila ljuljačke, potoka s ribicama, krovnog prozora svoje sobe kroz koji je noću krišom gledala mjesec. Ali tata je pokazao papire i rekao: "Imali smo sreću, smješteni smo u Međukvart. Zgrada Svjetlost Zvijezda u Prostornom kvartu. Od sada će sve biti drugačije."

U tome je bio u pravu. Nikad više ništa nije bilo isto.

"Šta otežeš? Jesi li gotova s pakovanjem?" Njena mama je stajala na vratima spavaće sobe. Jona je pokazala pune kutije i vreće.

“Odlično. Nosimo sad stvari gore, Jimmy i tata su već počeli s prvim utovarom. Onda odmah idemo na ceremoniju Svjetla. Sedam porodica odjednom postaju nadzemne porodice! Porodica Keller će pogotovo biti presretna što napokon prelaze u Nadzemni dio”, reče Marly. “Koliko je trajalo, je li pet godina?” Ne mogu ni zamisliti da smo mi tako dugo morali živjeti u onoj mračnoj rupi.

Jona nije odgovarala. Mama je vrlo dobro znala da je porodica Keller tačno pet godina, četiri mjeseca i dvije sedmice živjela na podzemnom spratu. To je znala čitava Svjetlost Zvijezda. Svaki petak je uprava brojala bodove porodica i objavljivala ih na Zvezdonetu. Porodični rezultat je bio komplikovan zbir bodova za rad, školskih ocjena, bonusa za dobrovoljni rad i drugog pohvalnog ponašanja.

Porodica Keller je postavila novi rekord: otkad je Svjetlosti Zvijezda, nijedna porodica nije toliko dugo u komadu živjela na podzemnom spratu. Prije nekoliko godina su se ljudi čak počeli kladiti – da li će Kellerovima ove sedmice uspjeti da postanu nadzemni stanari. Ali svaki put im je nedostajalo svega nekoliko bodova da presele gore, svaki put se desilo nešto zbog čega bi njihov rezultat pao. U zgradi nije postojala porodica čiji se rezultat pažljivije pratio od Kellerovih.

“Zar ti ne ideš u razred s njihovim sinom? Zove se Lars?”

“Dobro znaš da se zove Mats.”

“Da, taj. Problematičan je, zar ne?”

“Nije, uopće, sasvim običan dječak. Malo dosadan.” Mats je itekako dobio puno minusa zbog loših ocjena i dugog jezika, ali to njena mama nije morala znati.

“Mats dosadan? Ha-ha, sigurno kao i ostatak porodice Keller. U svakom slučaju, vrlo sam sretna da se ti i Jimmy toliko trudite za našu porodicu. Mi smo zaista sretni što vas

imamo”, reče Marly. Sjedila je na bakinom raspredjenom krevetu i gledala kroz prozor. Vani nije bilo baš puno toga za vidjeti. Obrisi Svjetlosti Mjeseca, koji je od Svjetlosti Zvijezda bio odvojen malim unutrašnjim dvorištem, sjajili su se blago kroz izmaglicu i dim iz fabričkih dimnjaka, koji je kao i uvijek pokrivaio grad poput teškog pokrivača.

Marly je okrenula pogled od prozora i lupnula o dušek. “Dođi, sjedni pored mene.” Jona je nevoljko sjela.

“Znam da ti nije uvijek lako u Svjetlosti Zvijezda. Ali znaš da nismo imali izbora. A gledaj kako se brzo penjemo na više spratove! Dok se okreneš, bit ćemo u Gornjem kvartu i jednako slobodni kao kad smo živjeli na selu. Samo moramo još malo izdržati.”

“Koliko dugo? Desetak godina? Šteta što baka to neće doživjeti.”

Na trenutak je Jona pomislila da će je mama udariti. Toliko je stisnula šake da su joj zglobovi pobijeljeli. Jona se pomjerila malo nazad, ali mama je samo uzdahnula i opustila prste na rukama.

“Znam da baki jako nedostaje sloboda koju je imala na selu. Ti sličiš na nju, Jona. Vi ste lualice, vama treba da osjetite vjetar. Misliš da meni nije grozno kad to vidim? Ali baka vrlo dobro zna šta je najbolje za porodicu i sve će za nas žrtvovati.”

“Čak i svoj život?”

“Uvijek pretjeruješ! Ti se samo sjećaš cvijeća, ribica i drugarica na selu. Ali Jona, tamo više nismo imali ništa. Nije bilo posla, hrane, budućnosti. Bili smo kao pacovi u klopci. Zar se ne sjećaš toga?”

“Zar nismo mogli otići negdje drugo? Mora biti boljih mjesta od ovog u Radoviji. Još uvijek možemo otići.”

“Ne razumiješ. Imali smo samo jednu šansu za posao i stan u Radovaru. Da je nismo prihvatili, sada bi ti bilo puno gore. Bili bismo u jednom od Donjih kvartova. Morali bismo početi s nultim stanjem. Da li bi to željela?”

Jona je šutjela. Nije se ni pomjerala kada joj je mama uzela ruku. “Probaj da malo češće vidiš i dobre strane, Jona. Sjećaj li se dana kada smo postali nadzemni stanari? Bio je to jedan od najljepših dana u mom životu.” Marly je zvučala kao da sanjari.

Logično, pomislila je Jona, da si sretan nakon što si dvije godine morao živjeti u mraku podzemlja. Ali ipak reče: “I meni, taj dan mi je bio deveti rođendan.”

“Da, u pravu si!”, viknu mama. “Dobila si dva poklona, stan u Nadzemlju i proslavu!”

Jona se sjetila ceremonije Svjetla koja je održana za njih. Zajedno s drugim porodicama su se popeli na binu, bilo je torte, njihova imena su klizila preko velikih ekrana u zgradi i čak su dobili poklon: posebne naočale da ih zaštite od svjetla. Sjećala se kako je cijeli dan htjela da pleše i svima govorila: “A danas mi je i rođendan!” Dok joj tata nije rekao da nije uredu da misli samo na sebe. Bio je to praznik za sve njih, ne samo za nju. Nakon toga je ušutjela.

“Da, bio je to poseban rođendan”, reče Jona mami. Ustala je i uzela kutiju od cipela. “Možemo li krenuti?”

3

Kasnije toga dana, Jona, njeni roditelji, baka i Jimmy stajali su na Trgu, čekajući ceremoniju Svjetla za nove stanare Nadzemlja.

Trg je pokrivač čitav 10. sprat Svjetlosti Zvijezda. Pod je bio popločan kao trotoar i postavljene su klupe, ali tu je prestajala sva sličnost sa pravim trgom. Na zidovima naslikano drveće i kuće s balkonima i bršljanom samo su podsjećali da je trg lažan. Plastične biljke su samo još više pogoršavale situaciju. Možda bi pomoglo malo vjetra, ali se u Svjetlosti Zvijezda nisu mogli otvoriti prozori. Zato je tu uvijek bilo malo zagušljivo. Kao da je zrak korišten, mislila je Jona, kao da ga je neko već udisao.

Trg je služio za okupljanja poput ceremonije Svjetla i kao mjesto za susretanje stanara Svjetlosti Zvijezda. Ali to mjesto nije bilo otužno samo Joni. Trg je često bio napušten. Samo su Podzemljaši tu redovno dolazili, da pobjegnu iz svojih mračnih stanova.

Sada je Trg bio prepun. Pored Kellerovih, na bini je stajalo još šest porodica. Jona je vidjela Matsa kako se pokušava sakriti od hiljada pogleda uperenih u njega.

“Vašim doprinosom zajednici Svjetlosti Zvijezda, zaradili ste mjesto na svjetlu. Uprava Svjetlosti Zvijezda želi vam sunčanu budućnost!”, reče predsjedavajući uprave Charles Ficker i pritisnu crveno dugme. Ogromna okrugla lampa iznad bine se upali i osvijetli novopečene Nadzemljaše

jarkim žutim svjetlom. Treptali su od jačine svjetla. Svi su počeli pljeskati i klicati.

Jona je zatvorila oči i probala se sjetiti kako joj je jutros na krovu vjetar mrsio kosu. Umjesto toga, osjetila je samo dah stotina ljudi oko sebe. Obavezne ceremonije Svjetla svake subote popodne su bile najgori dio njenog života u Svjetlosti Zvijezda. Ali onaj ko bi ih preskočio, dobio bi minuse za “asocijalno ponašanje”. Nakon što bi joj na ulazu automatski skenirali stanarsku karticu, ostala bi jedno vrijeme stajati uz porodicu kako bi izgledala predano. Pobrerala bi se da svi sakriveni pogledi vide kako jako plješće za nove nadzemne porodice i onda bi brzo otišla u svoje skrovište.

Tako se i danas tokom aplauza iskrala iz mase i sakrila u uglu iza žardinjera s umjetnim biljkama. Morala se vratiti prije nego što se isprazni Trg. Tata ni slučajno nije smio primijetiti da je otišla prije kraja ceremonije. Nije mogla još jednom slušati njegovu pridiku o velikoj prilici koju je njihova porodica dobila u Radovaru. O tome da ona ne mora raditi ništa drugo nego imati dobre ocjene u školi, ne praviti probleme i zalagati se za zajednicu Svjetlosti Zvijezda. Jer šta bi roditelji morali činiti s njom, ako je to previše za nju, a oni rade naporno pet dana u sedmici. Da li bi ona da završi kao Zalman, duboko ispod zemlje i da je svi izbjegavaju kao kugu. Ili bi ona da porodica Berger bude izbačena iz Svjetlosti Zvijezda i protjerana u Podzemni kvart? Jona bi obično šutjela i gledala u bijele mjehuriće koji bi se stvorili na tatinim ustima kada bi se naljutio. Čim bi završio, ona bi nestala u jednom od svojih skrovišta.

Tako je upoznala Zalmana. Nakon što joj je otac poludio kad je dobila jedinicu iz geografije koja je koštala minus dvadeset bodova, pobjegla je od kuće. Htjela je nestati u najmračnijem kutku koji je mogla naći i liftom se spustila

na –II. sprat. Tamo se sakrila iza cijevi. Kada se ispred nje odjednom stvorio tada novopečeni domar Svjetlosti Zvijezda, skoro je vrisnula od straha. Ali on ju je odveo u svoju malu garsonijeru, dao joj čaj i utješio je pokazavši joj svoju najveću tajnu – Miepija, štakora kojeg je pripitomio. Tog dana je Zalman postao njen prijatelj.

Virila je kroz lišće umjetne palme. Ceremonija Svjetla je završila i trg se praznio. Vidjela je grupu djece iz drugog razreda škole Zvijezda. Brzo se izvukla iza palme i pridružila im se. Primijetio ju je samo Pat, kompjuteraš i štreber s kojim je nekad programirala poslije škole. “Jona! Zar si sve vrijeme ovdje?”

“Stajala sam sa svojom porodicom. Klimnula je u pravcu podija gdje su njeni roditelji stajali i pričali s Kellerovima.

Pridruži im se Leyla sa 40. sprata, djevojčica duge plave kose. “Zar se vi danas niste preselili na 28. sprat? Bravo! Trebaš jednom doći kod nas, moja braća i ja imamo svako svoju sobu i nikad više ne moramo prati suđe.”

“Zar dobiješ spremačicu na 40. spratu?”, upita Pat.

“Mašinu za suđe!”

“Sjajno”, reče Jona. “Čuj, moram ići dalje.”

“Čekaj malo! Večeras veći dio razreda ide u kino. Igra novi film. Hajde s nama.” Pat ju je molećivo gledao kroz crne šiške.

“Da, hajde!”, reče Leyla.

“Izvinite, moram se još raspakovati. Vi uživajte!”

Jona je otišla do svojih roditelja, pružila Kellerovim i drugim novim nadzemnim porodicama ruku, prošla pored dugog reda ljudi ispred lifta i istrčala svih osamnaest stepenica do svog novog doma na 28. spratu.

Nakon svake selidbe Jona je igrala igru “pronadi deset razlika”. Svi stanovi su sličili jedan drugom, s tim što u stanovima na spratovima –8 i –2 naravno nije bilo prozora. U svakom su stajale iste police za knjige, zidovi su bili bijeli i u dnevnoj sobi je stajao svijetlosivi ugao. No, na svakom višem spratu stanovi su bili luksuzniji.

Novi stan je imao kadu. Dodatnu spavaću sobu za baku, više jastuka na kauču i debeli tepih na podu u dnevnoj. Pogled je također bio drugačiji. Sada su bili s prednje strane Svjetlosti Zvijezda i gledali su u Snagu Sunca umjesto u Svjetlost Mjeseca. Nije to bila neka razlika jer su sve zgrade u Prostornom kvartu bile iste. Neovisno o imenima poput Crveni Nos I ili II, Eklipsa, Kosmium, NeoNova ili Korona, sve zgrade su imale pedeset šest spratova, osam hiljada stanara, školu, pozorište, trg, prodavnice i naravno tri sprata za fabrike gdje su stanari stariji od osamnaest godina morali zarađivati plate i bodove. Tako je bar pisalo na Zvezdonetu. Jona, u svakom slučaju, nikad nije bila u nekoj drugoj zgradi.

Pokušala je da vidi komšije preko puta, u zgradi Snaga Sunca, ali izmaglica je bila gusta i samo je vidjela slaba svjetla. Jesu li i tamo imali svijetlosivi kauč i jesu li i tamo navečer gledali Radovija TV? Jona je jednom probala da to istraži, ali je brzo došla do granica Zvezdoneta. Čak ni na internetu nisi mogao napustiti svoju zgradu. Grad je bio zazidan digitalnim zidovima.

Mogu li ljudi u Gornjim kvartovima posjetiti jedni druge? Mogu li telefonirati? Jona svakako nije imala mobilni, to se dobije tek iznad 35. sprata. Ali joj je Leyla rekla da svakako nema velike koristi od toga – samo možeš slati poruke i koristiti internet unutar Svjetlosti Zvijezda.

Možda je i to bilo bolje u Gornjim kvartovima. Možda su mobilni radili kao u ostatku svijeta, gdje su svi imali mobilne. Bar tako kažu na Radovija TV-u. Zalman joj je pričao kako ljudi sa Gornjih kvartova slobodno hodaju ulicom, da tamo postoje prodavnice i bašte gdje se pije kafa. Zvučalo je kao da je bio tamo, ali ga Jona nikad nije direktno pitala. Jednom kad je to uradila, Zalman je zanijemio i samo joj rekao da brzo ide kući.

Jona je otišla u svoju sobu koju će od sada dijeliti s bratom. On je opet demonstrativno ležao na krevetu pored prozora, ali ona nije imala volje da se s njim prepire. Oslobodila je Nijnok iz vreće i stavila je pored jastuka na krevet uz zid.

“Ti baš voliš te jednooke, je li?”, rekao je Jimmy, skočio, zgrabio Nijnok i bacao je uvis.

“Više nego jednoćelijske. Vrati mi je.”

Jimmy joj je dodao Nijnok, ali je odmah zgrabio nešto iz Jonine kutije. Držao je sliku Celie i Jone. “Aaah, kako slatko!”

“Vrati to.”

“Ta Celia te davno zaboravila.”

“Šta je tebe briga? Daj!” Pokušala je zgrabiti fotografiju, ali je Jimmy bio brži.

“Kad bi se sprijateljila s nekim ovdje, ne bi ti trebala ta fotografija.”

“Hvala na savjetu. Imam savršeno dovoljno prijatelja.”

“Najružniji domar na svijetu i... čekaj... niko više!” Jimmy se cerekao.

“Jeste li se raspakovali?” Na vratima je stajala mama. “Dođite, otvorit ćemo pismo dobrodošlice.”

U međuvremenu je u dnevnoj sobi već mirisalo na pitu od jabuka i kafu. Rob je u rukama vrtio kovertu uprave

Svjetlosti Zvijezda. Uskoro će znati koje privilegije donosi život na 28. spratu. Jonu je otvaranje pisama dobrodošlice malo podsjećalo na Božić – uvijek je bilo uzbudljivo otkrivati šta je ko dobio.

Čim su sjeli za sto, Jonin otac je malim prstom otvorio kovertu i izvadio list papira. Oči su mu preletjele preko pisma. Jona je vidjela kako se na tatinim usnama pojavljuje smiješak, ali je jednako brzo i nestao. Bacio je pismo na sto. “Ma ne. Izležavanje nedjeljom ujutro možemo zaboraviti.”

Mama je uzela pismo i počela čitati. “Dva posto povišica, mogućnost za zaradu dodatnih bonus bodova za porodicu, dvije sedmice popusta na subvenciju za penzionere i... Ah... Možemo svake sedmice u Park. Nedjeljom ujutro od osam do deset.

Jona je u sebi vrisnula, ali tata je uzdisao. “Ustajanje u sedam ujutro da bi se dva sata mogli smrzavati u blatu među hiljadama drugih ljudi. Neka hvala. Meni je jednom u dvije sedmice bilo više nego dovoljno.”

“Ti onda ostani kod kuće, tata”, reče Jona.

“Dobro znaš da ne mogu. Moramo biti zahvalni na pravima koje nam uprava daje. Ja mislim da jesam zahvalan, ali ako hoćemo napredovati prema višim spratovima, moramo tu zahvalnost i pokazati.

Jona je uzela pismo sa stola. “Šta je to subvencija za penzionere? Kakve to veze ima s bakom?”

Mama joj je otela pismo. “To je nešto administrativno.”

“Zalman je baš pitao koliko je baki godina.”

“Zar se još uvijek družiš s tim čovjekom? Daj više nađi prijatelje svojih godina!” Jonin tata je ustao. “Idem spavati. Izgleda da sutra moramo rano ustati. Laku noć.”

Jona je šutjela. Kad je tata bio ovako raspoložen, nije imalo smisla s njim razgovarati. Toliko jako je zalupio vrata da se sto zatresao.

Jimmy je već proždirao drugi komad pite od jabuka. “Fino. Ima li još nešto zanimljivo za mene u tom pismu?”

“Od sada će vaše dobre ocjene u školi donositi duple bodove za porodični rezultat.” Marly je na trenutak oklijevala. “Ali i vaše loše ocjene duple minuse. Možda da već počneš sa zadaćom za ponedjeljak?”

Jimmy je naglo ustao, gurnuvši stolicu iza sebe tako snažno da je pala, i odjurio iz sobe. Božić je ipak bolji, pomislila je Jona. Pogledala je baku, koja je opet zaspala u stolici pored prozora. Još prije par mjeseci su zajedno rezali ukrase za jelku. Krišom su našpricali miris borovine u stanu i satima se smijali Robu koji je mirišući hodao po stanu. Ali otkad baka više nije smjela u Park, skoro se nikad nije smijala. Uprava je ljubazno zamolila porodicu Berger da baku ostave kod kuće, nakon što je jednom vrišteći tjerala crne ptice iz Parka. Od tada je većinu vremena provodila sjedeći na stolici pored prozora. Svakog novog dana je izgledala starija i manja, kao grožđe koje se polako pretvara u grožđice.

“Kako misliš da je ta subvencija nešto administrativno?”, pitala je Jona mamu.

“Nije to ništa oko čega se ti trebaš brinuti. Ne brini ništa za njen sedamdeset peti rođendan. Lijepo ćemo ga proslaviti.”

“Kako? Pa pogledaj, ona uopće nije dobro. Ne možeš je zatvoriti, uvehnut će. Nedostaje joj selo.”

“Šteta da su u Svjetlosti Zvijezda zabranjene biljke”, reče mama. “Kad bi se bar mogla brinuti o nekom zelenilu. Puno je toga dobro u Radovaru, ali neka su pravila ipak malo pretjerana.”

Jona se počela glasno smijati, ali je zvučalo kao da glumi. “Malo? Koji idiot smišlja ta pravila?”

“Ne smiješ tako govoriti Jona! Svi znamo kako je bilo strašno u Radovaru prije Velike Čistke koju je napravio predsjednik Starkin. Gradonačelnica Havers je nakon toga izgradila grad od nule.”

“Kao da je nekoliko biljaka prljavije od svog tog betona i asfalta kojim su začepili grad. Da nema strah od bakterija?”

“Izgleda tako, zar ne, kad vidiš Sive brigade kako čiste ulice.” Mama je s gađenjem stavila ruku na usta.

“Fuj, ne smiješ tako pričati, mama!” Jonin smijeh je sada zvučao iskreno.

Marly je protresla kovrdže. “Bojim se da je za sada tako. Srećom sada možeš svake sedmice izaći u park. Možda možemo napraviti fotografije za baku, da ipak malo vidi park.

Jona je odsutno klimnula glavom. Odjednom se dosjetila savršenog rođendanskog poklona za baku.